

20 • 2023

RAZISKOVALNE POSTAJE ZRC SAZU V NOVI GORICI

KAZALO VSEBINE

Ravnikarjevo leto v Ravnikarjevem mestu	1
BRANKO MARUŠIČ Solkan, korenika Nove Gorice, ali » <i>Pojdimo v Solkan po pamet</i> « (Novice, 31. 1. 1872)	3
NEVA MAKUC Gorica in njena okolica kot Czörnigova »avstrijska Nica«	11
BRANKO MARUŠIČ O predlogih za urejanje zdravstvenih in zdravniških razmer v porajajoči se »novi Gorici«	16
PETRA TESTEN KOREN Razmislek o biografskem odtisu Edvarda Ravnikarja (1907–1993) v povezavi z Novo Gorico	21
PETRA KOLENC » <i>Se mi ne dopade</i> « ali kako je Mačkova politika diskvalificirala Ravnikarjev povojni urbanizem Nove Gorice	25
URBAN MAKORIČ Mirko Ličen in rubrika [goriški] Prepih v časopisu <i>Nova Gorica</i> med letoma 1947 in 1953	33
ŠPELA LEDINEK LOZEJ Nova Gorica – med disonantno dediščino in brezmejnostjo	39
KATARINA ŠRIMPF VENDRAMIN Drobcji o plesnih zabavah na Goriškem v 50. in 60. letih 20. stoletja	51
JASNA FAKIN BAJEC Stara rokodelska in tehnična znanja iz Vipavske doline med pozabo in vnovično uporabo	59
DANILO ZULJAN KUMAR Govor vasi Lokve na Trnovski planoti	71
V spomin na Miloša Fona Miha Kosovel	77
K bibliografiji zgodovinarja dr. Miloša Fona Petra Kolenc	78
Poročilo o delu sodelavk in sodelavcev ZRC SAZU, Raziskovalne postaje v Novi Gorici, od 1. 1. 2023 do 31. 12. 2023	83

Fotografija na naslovnici: Edvard Ravnikar: izsek coninga Nove Gorice, okoli 1949 (Arhiv MAO).

©2023, Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica

OJS: <https://ojs.zrc-sazu.si/izvestje>

Izvršna urednica: dr. Petra Kolenc

Uredniški odbor: doc. dr. Jasna Fakin Bajec,
dr. Petra Kolenc, doc. dr. Špela Ledinek Lozej,
dr. Neva Makuc, prof. dr. Branko Marušič,
dr. Katarina Šrimpf Vendramin,
dr. Petra Testen Koren,
izr. prof. dr. Danila Zuljan Kumar

Jezikovni pregled: Anja Mugerli

Prevod izvlečkov: Neva Makuc

Oblikovna zasnova in prelom: Darko Turk

Izdajatelj: Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica

Založnik: Založba ZRC, ZRC SAZU

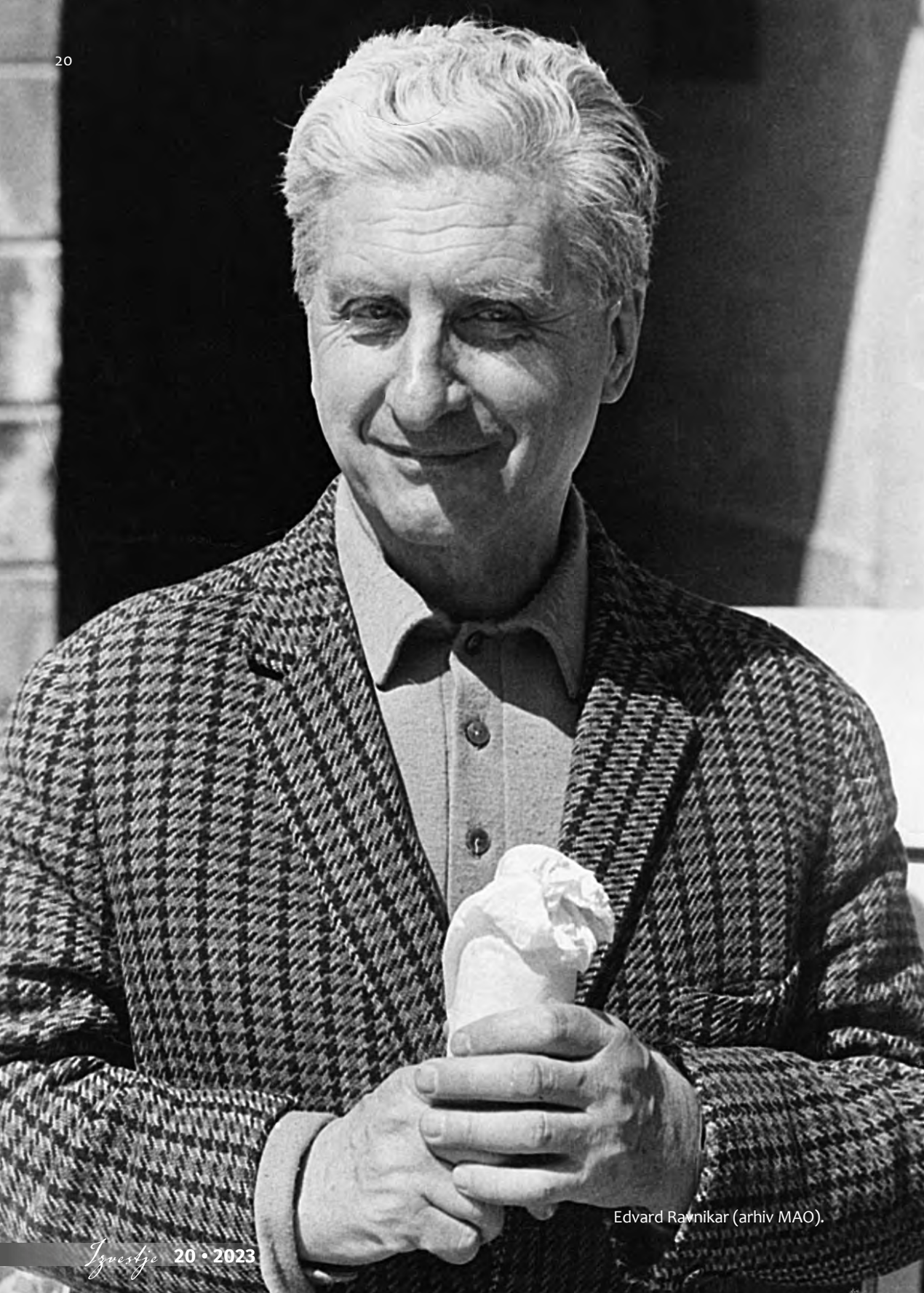
Tisk: Birografika Bori

Naklada: 400 izvodov

Naslov uredništva:

Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica,
Delpinova ulica 12, 5000 Nova Gorica
Tel.: 05 335 73 26

Naročila: Založba ZRC, ZRC SAZU, Novi trg 2,
p. p. 306, 1001 Ljubljana

Edvard Ravnikar (arhiv MAO).

Razmislek o biografskem odtisu Edvarda Ravnikarja (1907–1993) v povezavi z Novo Gorico

PETRA TESTEN KOREN | ZRC SAZU, Inštitut za kulturno zgodovino

✉ petra.testen@zrc-sazu.si

Izvelek: Prispevek se ukvarja z biografskimi zapisi o Edvardu Ravnikarju in njegovem delu v povezavi s povojnim načrtovanjem Nove Gorice. Ocena njegovega dela (je) sovпада(ла) z njegovo politično, s tem pa tudi pedagoško in ustvarjalno diskvalifikacijo.

Gljučne besede: Edvard Ravnikar, Nova Gorica, biografija, ocena dela.

Riflessione sulla vita di Edvard Ravnikar (1907–1993) e sui suoi progetti relativi alla costruzione di Nova Gorica

Riassunto: L'articolo è incentrato sulla biografia di Edvard Ravnikar e sul suo lavoro relativo alla pianificazione postbellica della città di Nova Gorica. La valutazione del suo lavoro coincise con la sua disqualifica politica, pedagogica ed anche creativa.

Parole chiave: Edvard Ravnikar, Nova Gorica, biografia, valutazione

»*Za odločilni premik v značilni likovni izraz naše arhitekture v drugi polovici dvajsetega stoletja na vseh ravneh, od urbanizma do industrijskega oblikovanja in grafike ter teoretskih razmislekov, je zanesljivo najbolj zaslužen Edvard Ravnikar*« (Spletni vir 1).

S temi besedami začne Fedja Košir utemeljitev impresivnega opusa Edvarda Ravnikarja na spletnih straneh Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU), institucije, katere izredni član je bil arhitekt od leta 1969, redni član pa z letom 1979. Ravnikar je bil rojen 3. decembra 1907. Na trideseto obletnico njegove smrti (23. avgusta 1993) je Vlada Republike Slovenije na pobudo Ministrstva za kulturo razglasila leto 2023 za »Ravnikarjevo leto«. Naziv si deli s pisate-

ljem Ivanom Tavčarjem (Tavčarjevo leto), ki je preminil pred sto leti. Letos na primer tudi Program Ars (Val 202) praznuje 60 let delovanja (Spletni vir 2), tako kot nenazadnje film *Srečno, Kekec* (Spletni vir 3), dalje obeležujemo 140 let od rojstva goriškega umetnika, slikarja, grafika, ilustratorja, pisca in glasbenika Saše Šantla (Spletni vir 4) itd. To so zgolj nekateri podatki, ki jih shranjujemo in obdelujemo pri *Novem Slovenskem biografskem leksikonu* (NSBL), ki v letu 2023 prav tako praznuje. Letos obeležujemo deseto obletnico izdaje prvega tiskanega zvezka črke A leksikona, ki je naslednik *Slovenskega biografskega leksikona* (1925–1991, SBL). Gre za slovenski nacionalni biografski leksikon in enega osrednjih projektov ZRC SAZU, ki

domuje na Inštitutu za kulturno zgodovino. Tako v tiskani kot spletni različici – to je mogoče najti na spletnem portalu *Slovenska biografija* (Spletni vir 5)¹ – leksikon ponuja vpogled v življenje in delo posameznik ter posameznikov, ki so izstopali in za seboj zapustili vidno sled. Med njimi – natančneje v spletni različici leksikona kot geslo SBL, saj je NSBL šele v nastajanju² – je tudi arhitekt Edvard Ravnikar, osebnost, ki je tesno povezana z nastankom Nove Gorice.

Zapis o Ravnikarju v SBL je vsekakor pomemben. Resda struktura biografskih člankov v leksikonu ne predvideva »epske širine«, temveč sintetične, preverjene podatke, ki naj jim sledi predstavitev in predvsem ocena dela obravnavanega posameznika s strani avtorja, ki izhaja s področja delovanja obravnavane osebnosti. To so smernice, ki smo si jih zadali tudi pri NSBL, saj si prizadevamo za leksikon, ki bo referenčen za širšo populacijo. A zapis, povezan z Ravnikarjevim prispevkom k arhitekturni viziji Nove Gorice in dejanski realizaciji njegovih načrtov, je v SBL izjemno skromen. Nabor arhitektoevih del po letu 1945 med poglavitna izvršena dela v povezavi z Novo Gorico uvršča le opis: »*Stanovanjski blok v Gor. (1948)*« (Spletni vir 6). Avtor biografskega članka je arhitekt, predavatelj in vsestransko nadarjena osebnost Marjan Mušič (1904–1984, Spletni vir 7), ki je besedilo korektno zapisal. Več o skromni naraavi zapisa pove leto izvirne izdaje 9. zvezka (Raab–Schmid) SBL – 1960, ko je kot glavni urednik nad zvezkom bdel bibliotekar, literarni zgodovinar, pesnik in pedagog Alfonz

Gspan (1904–1977). Ravnikar je tedaj štel šele 53 let in kot še živ ustvarjalec dobil biografski zapis, ki je delil njegov ustvarjalni opus z zarezo druge svetovne vojne, skupaj z nepredvidljivim povojnim obdobjem, ko je politična cenzura močno vplivala na življenje na Slovenskem. Na novo so se v naboru geslovnika poleg do tedaj spregledanih področij ustvarjanja znašli pomembni akterji minule vojne z izjemo tistih, ki so sodelovali z okupacijskimi oblastmi. Cenzorji, ki so jih leksikonu v povojnem času dodelili zainteresirani funkcionarji novih oblasti, so biografije skrbno pregledovali. Tudi Ravnikar je med vojno prekinil svoje delovanje in sodeloval v osvobodilnem boju, a je v določenem trenutku postal za oblasti problematičen. Se je morebiti tudi to kazalo v zapisu o njegovem prispevku k načrtovanju mesta Nova Gorica v SBL?

Upoštevati gre tudi dejstvo, da je idejna zasnova prve izdaje leksikona nastala že v dvajsetih letih 20. stoletja, zadnji zvezek pa je izšel leta 1991. Kot sta zapisala v uvodniku Prvega zvezka (A) NSBL vodja projekta, direktor ZRC SAZU dr. Oto Luthar, in tedanja glavna urednica mag. Barbara Šterbenc Svetina, SBL tako nosi v sebi prerez slovenske zgodovine skoraj celotnega stoletja, in zato – kljub izjemnim naporom urednikov in sodelavcev, ki so zagotavljali ugled tega izjemnega bio-bibliografskega korpusa tako s preverjenimi informacijami kot ideološko nekontaminiranimi interpretacijami – obenem zrcali politične, družbene in jezikovne spremembe ter seveda metodološki razvoj humanističnih ved (Luthar in Šterbenc Svetina 2013: 5). Pretresi in specifika preteklega stoletja so pustili svojo sled. In tako je tudi z zapisom o Ravnikarju. Treba je bilo najti način, kako osebnost opisati, ne da bi ga oblasti skušale zaradi tega izločiti iz nabora.

Morda je ne le zgovornejša, ampak deloma tudi pojasni pristop v SBL prav ocena Ravnikarjevega delovanja v povezavi z Novo

¹ Spletni portal *Slovenska biografija* združuje tako SBL kot gesla *Primorskega slovenskega biografskega leksikona* (1974–1994) in nastajajoča gesla NSBL.

² Do sedaj je izšlo pet zvezkov NSBL-ja: Prvi zvezek (A) – 2013, Drugi zvezek (B–Bla) – 2017, Tretji zvezek (Ble–But) – 2018, Četrti (C) in Peti (Č) zvezek – 2022. Sistematično se objavljajo predvsem sočasno nastajajoča gesla za naslednji zvezek, splet pa dopušča pisanje biografij tudi za druge črke, ne samo strogo po vrsti načrtovane za predvideno objavo. Gesla o Edvardu Ravnikarju v NSBL še nimamo.

Gorico na sodobnem umetnostnozgodovinskem spletnem portalu Modmapng.³ Avtorica besedila Manuela Dajnko – med drugim sodelavka NSBL – je zapisala:

»V projektu regulacije Nove Gorice je bil izmed treh pripravljenih zasnov izbran njegov načrt (1948), v katerem si je za središčno avenijo zamislil »magistralo« v smeri od severa proti jugu, ki bi predstavljala center; njen zgornji del rekreacijsko površino, levi krak stanovanjski del in desni industrijskega. Projekt je bil izveden le delno, nadaljnje delo pa je bilo leta 1950 dodeljeno drugim projektantom.« (Spletni vir 9).

Ob tej oceni najdemo med Ravnikarjevimi deli, zbranimi ob koncu njegove biografije, še dva zaznamka: »stanovanjski blok, Kidričeva 29–34, Nova Gorica (1948)« in »urbanizem mesta Nova Gorica (delno izveden projekt), Nova Gorica (1948–1950)«. Še bolj kot pojasnilo o Novi Gorici pa je jasna ocena, da je Ravnikar »n/a svoji poklicni poti /.../ zmagal na več pomembnih in odmevnih urbanističnih in arhitekturnih natečajih, ki so bili bodisi javni ali vabljeni bodisi mednarodni ali jugoslovanski, kljub temu pa je naročila za samo izvedbo del prejel redko«. In še: »Več kot desetletje je pripravljaval nov izobraževalni program z vpeljavo oblikovalske smeri B (1960), ki je bil zasnovan na bauhausovski dediščini in sodobni pedagogiki. Zaradi nezadostne družbene podpore in nasprotnikov na fakulteti je študij ostal zgolj kot eksperiment in ni zaživel po njegovih zamislih, z naslednjim študijskim letom pa se je tudi formalno iztekel.« (Spletni vir 9). Ravnikarjeva pedagoška diskvalifikacija nenazadnje sodi tudi čas, ko je izšel 9. zvezek SBL z biografskim člankom o njem in kjer razumljivo takšne ocene življenjskega

opusa, kot jo danes beremo na spletnem portalu Modmapng, ni moglo biti. Končno je dovolj pomenljiv tudi zapis o Ravnikarjevem delu na spletnem portalu SAZU:

»V sorealističnih časih sta od velikih konkretnih nalog najvažnejši idejni rešitvi Novega Beograda in Nove Gorice.« (Spletni vir 1).

VIRI IN LITERATURA

Luthar, O., in Šterbenc Svetina, B. 2013: Uvod, V: *Novi Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013, 5–8.

Spletni viri:

Spletni vir 1: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Fedja Košir, »Edvard Ravnikar«, <https://www.sazu.si/clani/edvard-ravnikar> (dostop: 2. 10. 2023).

Spletni vir 2: RTV SLO, MMC. N. K., »Program Ars praznuje 60 let delovanja«, 29. 8. 2023, <https://www.rtvlo.si/kultura/drugo/program-ars-praznuje-60-let-delovanja/679505> (dostop: 2. 10. 2023).

Spletni vir 3: RTV SLO, MMC. P. G., Slavljenje 60. jubileja filma Srečno, Kekec! V družbi osrednje trojice igralcev, 2. 9. 2023, <https://www.rtvlo.si/kultura/film-in-tv/slavljenje-60-jubileja-filma-srecno-kekec-v-druzbi-osrednje-trojice-igralcev/680032> (dostop: 2. 10. 2023).

Spletni vir 4: Slovenska biografija. Jelisaveta Čopič, Radoslav Hrovatin, »Saša Šantel«, Slovenski biografski leksikon, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi639024/> (dostop: 2. 10. 2023).

Spletni vir 5: Slovenska biografija, <https://www.slovenska-biografija.si/> (dostop: 2. 10. 2023).

Spletni vir 6: Slovenska biografija. Marjan Mušič, »Edvard Ravnikar«, Slovenski biografski leksikon, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi490302/> (dostop: 2. 10. 2023).

Spletni vir 7: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Milček Komelj, »Marjan Mušič«, <https://www.sazu.si/clani/marjan-music> (dostop: 2. 10. 2023).

Spletni vir 8: Modmapng. Kolofon, Kolofon - Modmapng (novagoricaart.si) (dostop: 2. 10. 2023).

Spletni vir 9: Modmapng. Manuela Dajnko, »Edvard Ravnikar«, Edvard Ravnikar - Modmapng (novagoricaart.si) (dostop: 2. 10. 2023).

³ Modmapng – Mapiranje urbanih prostorov slovenskih mest v zgodovinskem okviru: modernistična Nova Gorica in njeni konteksti, ki ga ureja doc. dr. Helena Seražin, sodelavka Umetnostnozgodovinskega inštituta Franceta Steleta ZRC SAZU, kot založnik in izdajatelj pa je naveden isti inštitut. Glej: Spletni vir 8.

Sodelavke in sodelavca ZRC SAZU, Raziskovalne postaje Nova Gorica:

znanstvene sodelavke:

doc. dr. Jasna Fakin Bajec – Inštitut za kulturne in spominske študije (tel. 05 335 73 25), vodja RP NG

doc. dr. Špela Ledinek Lozej – Inštitut za slovensko narodopisje (tel. 05 335 73 22)

izr. prof. dr. Danila Zuljan Kumar – Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša (tel. 05 335 73 21),

dr. Neva Makuc – Zgodovinski inštitut Milka Kosa (tel. 05 335 73 24)

dr. Katarina Šrmpf Vendramin – Inštitut za slovensko narodopisje (tel. 05 335 73 20)

dr. Petra Testen Koren – Inštitut za kulturno zgodovino (tel. 05 335 73 23)

mlada raziskovalka:

Monika Marušič – Inštitut za muzikologijo (tel. 05 335 73 23)

višja strokovna sodelavka:

dr. Petra Kolenc – Zgodovinski inštitut Milka Kosa (tel. 05 335 73 26)

prof. dr. Branko Marušič, znanstveni svetnik v pokoju

Raziskovalna postaja ZRC SAZU Nova Gorica z arhivom in knjižnico dr. Henrika Tume:

Delpinova 12, 5000 Nova Gorica, tel.: 05 335 73 26

Spletna stran: <http://rpng.zrc-sazu.si>

Izvestje je del projekta Zahodna slovenska narodnostna meja v luči sprememb časa, ki ga sofinancira Mestna občina Nova Gorica.

GO! 2025
NOVA GORICA - GORIZIA

Izvestje je del skupne naloge sodelavk in sodelavcev Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici z naslovom *Zahodna slovenska narodnostna meja v luči sprememb časa*, ki se osredotoča na zgodovinske raziskave v zahodnem slovenskem prostoru, njegovo bivanjsko kulturo, na razumevanje pojmov tradicija in kultura, na preučevanje zahodnih slovenskih narečij in jezikovnega stika ter raziskovanje socialnopolitične, ekonomske in trajnostne vloge dediščine v sodobnem, globalnem svetu. Izsledki raziskav, ki jih objavljamo v domačih in tujih strokovnih ter znanstvenih publikacijah, so lahko temelj inovativnega kulturnega in gospodarskega razvoja širšega goriškega prostora.

 Ravnkarjevo
leto
2023

ZRC SAZU
Založba

VSEBINA • Ravnkarjevo leto v Ravnkarjevem mestu • **BRANKO MARUŠIČ** Solkan, korenika Nove Gorice, ali »Pojdimo v Solkan po pamet« (Novice, 31. 1. 1872) • **NEVA MAKUC** Gorica in njena okolica kot Czörnigova »avstrijska Nica« • **BRANKO MARUŠIČ** O predlogih za urejanje zdravstvenih in zdravniških razmer v porajajoči se »novi Gorici« • **PETRA TESTEN KOREN** Razmislek o biografskem odtisu Edvarda Ravnkarja (1907–1993) v povezavi z Novo Gorico • **PETRA KOLENC** »Se mi ne dopade« ali kako je Mačkova politika diskvalificirala Ravnkarjev povojni urbanizem Nove Gorice • **URBAN MAKORIČ** Mirko Ličen in rubrika [goriški] Prepih v časopisu *Nova Gorica* med letoma 1947 in 1953 • **ŠPELA LEDINEK LOZEJ** Nova Gorica – med disonantno dediščino in brezmejnostjo • **KATARINA ŠRIMPF VENDRAMIN** Drobci o plesnih zabavah na Goriškem v 50. in 60. letih 20. stoletja • **JASNA FAKIN BAJEC** Stara rokodelska in tehnična znanja iz Vipavske doline med pozabo in vnovično uporabo • **DANILO ZULJAN KUMAR** Govor vasi Lokve na Trnovski planoti • V spomin na Miloša Fona • K bibliografiji zgodovinarja dr. Miloša Fona • **POROČILO O DELU SODELAVK IN SODELAVCEV ZRC SAZU**, Raziskovalne postaje v Novi Gorici, od 1. 1. 2023 do 31. 12. 2023